

Prof. dr Nenad Suzić
univerzitet u Banjoj Luci
Prof. dr Slobodan Simović
univerzitet u Banjoj Luci

Hoće li studenti izaći na izbore?

Uvod

Izbori su uvijek neuralgična tema i jako je teško zadovoljiti sve subjektivne parametre stranaka i pojedinaca u vezi sa istraživanjem javnog mnijenja ili opredjeljenja glasača prije izbora. Ovdje dajemo podatke koji su prikupljeni potpuno anonimno, bez eksponiranja istraživača. Svaki podatak i svaku izjavu ispitanika smo sačuvali tako da svako ko želi može dobiti na raspolaganje 402 lista popunjenih instrumenata i sam provjeriti da li su podaci tačno uneseni i da li su odgovori takvi kakve ih prenosimo ovdje.

Dobili smo niz indikativnih pokazatelja i oni mogu poslužiti svakoj stranci da ozbiljno razmotri zašto se studentska populacija upravo ovako opredjeljuje kako ovdje izračunavamo. Konkretno, ako se može suditi prema opredjeljenjima studenata, očekuje nas prilično ujednačena trka za parlamentarne izbore jer su se ispitanici opredijelili na prvom mjestu za SNSD (24,1%; tabela 2), a potom za SDS (19,4%;

Izbori su uvijek neuralgična tema i jako je teško zadovoljiti sve subjektivne parametre stranaka i pojedinaca u vezi sa istraživanjem javnog mnijenja ili opredjeljenja glasača prije izbora.

---

tabela 2). Drugi indikativan nalaz ovdje je da se oko 1/3 studenata opredijelilo da ne izađe na izbore. To i nije tako loš pokazatelj, ali ako se uzme da su studenti najosvješteniji sloj društva, moramo se zapitati zašto svaki treći neće na izbore.

Slabosti demokratije

Postoje brojne slabosti demokratije, a od svih njih, ovdje izdvajamo tri: 1) majorizacija, 2) partokratija, 3) posredničko predstavljanje interesa neposrednog birača. Svaku od ovih slabosti ovdje ćemo posebno obrazložiti kako bismo imali uvid u njihove pojavne forme.

Postoje brojne slabosti demokratije, a od svih njih, ovdje izdvajamo tri: 1) majorizacija, 2) partokratija, 3) posredničko predstavljanje interesa neposrednog birača.

Majorizacija označava većinsko nametanje volje manjini. Polazište po kome vrijedi princip „jedan čovjek – jedan glas“ najneposrednije ukazuje na prostu većinu (*demos* na grčkom „narod“ i *kratos* „snaga“ ili „vladavina“). Da bi se izbjeglo nasilje većine nad

manjinom, smišljeni su razni mehanizmi zaštite manjine. Na primjer, izbornim zakonom je predviđeno koliko će zastupnika ili poslanika u parlamentu sjediti ispred svake izborne jedinice. Još prije nove ere, Aristotel je ukazao na negativnosti demokratije (prevedeno 1960). Po njemu, demokratija spada u negativne forme vladavine. Riječ demokratija (δημοκρατία) znači da vladaju široke narodne mase uz imperativ većine. Nasuprot ovoj negativnoj

---

još prije nove ere, Aristotel je ukazao na negativnosti demokratije (prevedeno 1960). Po njemu, demokratija spada u negativne forme vladavine.

---

vladavini svih, Aristotel postavlja politeju (πολιτεία), za koju kaže da u toj formi vlasti vlada narod, uz što veću pravnu jednakost, uz transparentnost i javnost, a prevedimo je kao republiku (*res, rerum* = „stvar“, *publicus* = „javni“). Danas smo svjedoci glorifikacije demokratije kao idealne forme vlasti, a zagovaranje te teze dolazi sa Zapada. To nije slučajno zato što su tvorci *novog*

sovjetskog poretka upravo prikriveni centri moći Zapada. Osnovna ideja je uspostaviti jedan poredak ili jednu vlast na planeti Zemlji. Pri tome se demokratija odnosno majorizacija podrazumijeva.

Partokratija podrazumijeva da vlada partija koja uzme najviše glasova na izborima. Tako se u parlamentu glasa po partijskom

modelu, po osnovu direktiva dogovorenih u klubovima stranaka. Pri tome se zaboravljaju oni koji su birali pojedince i partije jer poslanici glasaju prvenstveno partijski, a sve manje u ime onih koji su ih birali.

Posredničko predstavljanje interesa neposrednog birača podrazumijeva da su izabrani pojedinci ovlašteni da u institucijama vlasti – skupštini ili vladi – dužni da predstavljaju one koji su ih birali, odnosno da posreduju njihove interese. To se u pravilu ne dešava jer posrednici brzo zaboravljaju na birače. Oni se sjetе birača kada ponovo treba da dobiju njihov glas na izborima, a u međuvremenu narod i birače doživljavaju kao „prokletu javnost“, kao rulju ili neuku masu.

Rješenje za sve tri navedene slabosti demokratije je u javnosti, u politeji, u transparentnosti i javnosti vladanja, u republici. Konkretno, svaki važniji potez izabrani predstavnici bi trebalo da iznesu u javnost i tako verifikuju svoju predstavničku misiju, svoju zastupničku funkciju.

Od toga da li će poslanici ili ljudi sa izborne liste zastupati interese onih koji ih biraju trebalo bi da zavisi da li će ti isti ljudi biti ponovo birani. Međutim, demokratija se izvitoperila do te mjere da izabrani predstavnici ne moraju polagati račune javnosti, a da mogu biti ponovo imenovani na biračku listu. Tu su se umiješali partokratski mehanizmi, po kojima partija sa liste imenuje izabrane predstavnike vlasti, a narod glasa za partiju kada su u pitanju parlamentarni izbori. Kao jedino rješenje biračima ostaje da ne izađu na izbore, što je najgora opcija. U našem istraživanju koje prikazujemo u ovoj studiji, tražimo odgovor na pitanje da li će studenti izaći na izbore i za koga će glasati.

Demokratija se izvitoperila do te mjere da izabrani predstavnici ne moraju polagati račune javnosti, a da mogu biti ponovo imenovani na biračku listu.

Glas nepismenog i profesora univerziteta potpuno su ravnopravni pri prebrajavanju izbornih opredjeljanja birača.

Istraživanje

Glas nepismenog i profesora univerziteta potpuno su ravnopravni pri prebrajavanju izbornih opredjeljanja birača. Iz toga proizlazi da narod sam sebi bira vlast. Da li je to razlog što veliki

broj studenata neće da izađe na izbore ($N = 128$ ili oko 32%; tabela 1)? Ovim istraživanjem zahvaćeno je 402 studenta, od čega 192 sa Univerziteta u Banjoj Luci i 210 sa Univerziteta u Istočnom Sarajevu.

Po ovom kriterijumu, uzorak je ujednačen, jer χ^2 -test iznosi $\chi^2=0,81$, što nije statistički značajno. Dakle, opravdano je porediti opredjeljenja studenata ova dva univerziteta. Isto vrijedi i za godinu studija jer χ^2 -test iznosi $\chi^2=4,58$ i nije statistički značajan (tabela 1). Optimističan je podatak da dvije trećine studenata izlazi na izbore ($N = 274$, oko 68%; tabela 1).

---

ovim istraživanjem zahvaćeno je 402 studenta, od čega 192 sa univerziteta u Banjoj Luci i 210 sa univerziteta u Istočnom Sarajevu.

Tabela 1. Razlike u izbornim opredjeljenjima studenata

Kategorija	Varijabla	f-opaženo	f-očekivano	Rezidue	χ^2	p
univerzitet	univerzitet Banja Luka	192	201	-9		
	univerzitet Ist. Sarajevo	210	201	9		
	Total	402	402		0,81	0,369
Godina studija	Prva godina studija	117	134	-17		
	Druga godina studija	133	134	-1		
	Treća godina studija	152	134	18		
	Total	402	402		4,58	0,101
Izlazak na izbore	Ne izlaze na glasanje	128	201	-73		
	Izlaze na glasanje	274	201	73		
	Total	402	402		53,03	0,000

Kao najsvjesniji dio društva, kao populacija mladih ljudi koja nema interesa da se lažno predstavlja ili da se kozmetički izjašnjava o tome da li će izaći na izbore i za koga će glasati, studenti su zanimljiv socijalni stratum za istraživače, ali i za političare.

Tabela 1. pokazuje da smo dobili uporedive i statistički značajne parametre za suđenje o izlasku na izbore i o opredjeljenjima studenata dva univerziteta u Republici Srpskoj. Građane i političare, međutim, najviše zanima za koga će se ova populacija opredijeliti pri glasanju. Te parametre donosi tabela 2.

Stranačka opredijeljenost studenata

Kao najsvjesniji dio društva, kao populacija mladih ljudi koja nema interesa da se lažno predstavlja ili da se kozmetički izjašnjava o tome da li će izaći na izbore i za koga će glasati, studenti su

zanimljiv socijalni stratum za istraživače, ali i za političare. Od njih čovjek ima šta da nauči ako želi objektivno da posmatra fenomene oko sebe. O tome kako su se opredijelili studenti Univerziteta u Istočnom Sarajevu i Banjoj Luci govori tabela 2.

Tabela 2. Opredijeljenost za stranke studenata oba univerziteta

za stranku	univerzitet u Banjoj Luci		univerzitet u Istočnom Sarajevu		ukupno oba univerziteta	
	N	%	N	%	N	%
SNSD	40	20,8	57	27,1	97	24,1
SDS	24	12,5	54	25,7	78	19,4
PDP	5	2,6	10	4,8	15	3,7
Socijalisti	6	3,1	7	3,3	13	3,2
Radikali	4	2,1	6	2,9	10	2,5
DNS	8	4,2	1	0,5	9	2,2
SNS	1	0,5	6	2,9	7	1,7
ostali	20	10,4	25	11,9	45	11,2
ukupno	108	56,2	166	79,1	274	68%

Napomena: Postoci u trećoj koloni odnose se na Univerzitet u Banjoj Luci i računaju se u odnosu na 192 studenta, a u petoj na Univerzitet u Istočnom Sarajevu i računaju se na 210 studenata. Posljednja kolona se računa u odnosu na 402 studenta ukupno.

Ohrabruje pokazatelj da će na izbore izaći 68% studenata (tabela 2). Dobro bi bilo kada bismo isti omjer izlaska mogli postići kod čitave glasačke populacije. Ovaj nalaz je suprotan onome što je Ivan Šiber našao istraživanjem 1971. godine (Šiber, 1971), a to je da mlađi ljudi manje izlaze na izbore nego stariji. Radi se o tome da je na uzorku studenata taj procenat danas viši zato što su mladi ljudi ovdje iskusili posljedice rata i poratnu tranziciju, koja je nemilice promijenila neke vrijednosti i vrijednosne orijentacije ljudi. Kako pridobiti ljude da izađu na izbore? Postoje već provjerene tehnike i procedure po kojima će građani i mladi shvatiti koliko vrijedi njihov glas. U tom smislu su urađene i provjerene radionice (Alić, Letić, Halilović, Šantić i Kulenović, 2014).

Podaci u tabeli 2. ukazuju na to da na izborima u 2014. možemo očekivati prilično ujednačenu trku između vodećeg

---

ohrabruje pokazatelj da će na izbore izaći 68% studenata (tabela 2). Dobro bi bilo kada bismo isti omjer izlaska mogli postići kod čitave glasačke populacije.

SNSD-a i SDS-a. Doduše, ovo su podaci prikupljeni od studenata, a pitanje je koliko su oni reprezent populacije birača u RS.

Šta studenti očekuju od izbora?

---

jedan od osnovnih motiva mladih da završe fakultet jeste rješavanje vlastitog socijalnostatusnog pitanja i ostvarivanje autonomije.

Mladi u Hrvatskoj ne iskazuju masovno opredjeljenje da napuste zemlju – žele ostati i očekuju zaposlenje (Dirmoser, 2013, str. 7). Situacija je slična i među studentima u našem uzorku. Većina njih želi zaposlenje i uključivanje u društveni život lokalne zajednice u

kojoj su odrasli (tabela 3). Jedan od osnovnih motiva mladih da završe fakultet jeste rješavanje vlastitog socijalnostatusnog pitanja i ostvarivanje autonomije (Fox i Faver, 1981). U našem uzorku, mladi su svjesni da neće dobiti posao nakon školovanja, zato smo im ponudili da kažu šta bi željeli od partije za koju će glasati. Ovo nije fenomen svojstven samo Republici Srpskoj, nego vrijedi i za čitav svijet (Лаш, 1996). Umjesto da mlade ljude osposobljavamo da se susretnu sa realnošću, mi, roditelji i nastavnici, pokušavamo ih

---

umjesto da mlade ljude osposobljavamo da se susretnu sa realnošću, mi, roditelji i nastavnici, pokušavamo ih motivisati pohvalama, nagradama i drugim sredstvima.

---

motivisati pohvalama, nagradama i drugim sredstvima. Zapravo, prodajemo im Potemkinova sela kako bismo odgodili njihove nade, aspiracije i očekivanja za neko buduće vrijeme. „Međutim, mi djecu strašno kvarimo kada ih zasipamo nezasluženim pohvalama“ (*ibidem*, str. 187). To pomjeranje nade ide sve do odrasle dobi, sve do studentskih dana.

Tabela 3. Šta studenti žele od stranke za koju će glasati ili za koju bi glasali?

---

zaposlenje odmah nakon studija.	Da izvrše svoja obećanja.
Primanja za nezaposlene.	Da se ugledaju na Vučića.
Da otvore neke firme ili fabrike.	Da spriječe mito i korupciju.
Da povećaju penzije.	Da ozdrave ekonomiju u RS.
Da više vode brigu o mladima.	Da ne lažu.
Nisam sigurna, još ću razmisliti, ali najvjerovatnije neću glasati zato što ne znam uopšte za koga da glasam. Nema nikog za koga mislim da bi se istinski borio za interese građana!	šta god da poželim, neće mi se ostvariti. Političari samo gledaju sebe i ljude oko sebe koji su već na pozicijama tako da mogu podržati političare.

Da ne krađu, da ne požele ništa što je tuđe.
Da toliko ne cijede ovaj jadni i napaćeni narod.

Da ne pričaju u prazno, nego da urade nešto što će dovesti do poboljšanja.

Da političari ne mlate praznu slamu.
zanima me koliko bih para dobila za glas?

Da toliko ne cijede ovaj jadni i napaćeni narod.

Bolji uslovi za život u RS.

Bolji uslovi za školovanje u RS.

Da radna snaga bude više plaćena.

Više perspektive za mlade.

Više poštenja.

Da povećaju cijene na luksuz, a smanje na hranu i osnovne životne potrebe.

Da zaustave odlazak ljudi iz zemlje i rade na povratku onih koji su otišli.

Da im „vlast ne udari u glavu“.

Reforma policije i javnih ustanova – sa posla izbaciti sve one koji nemaju adekvatne diplome.

Da ukinu veze pri zapošljavanju.

Smanjiti ekonomske razlike među slojevima građana.

Da se ispita porijeklo imovine svih.

Da izgrade strategiju o natalitetu.

Nama treba Hitler!

Da mi nova vlada obezbijedi vizu za Austriju.

Autobus poslije 12 sati.

Da manje prisvajaju sebi, a više daju drugima, da političari prestanu krasti.

Da pomognu siromašnima, djeci koja su odlični učenici a nemaju para za školovanje.

Da budu kao Tito, ali da ne budu komunisti.

Da malo više povedu računa o budžetu RS.

Da daju stipendije i povećaju plate našim roditeljima koji se pate.

Akcije na uređivanju okoline.

Da izgrade dom za beskućnike.

Da urede Banju Luku.

Više koncerata na trgu u Banjoj Luci.

Beneficiran radni staž za žene.

Da smanje plate ministrima i ostalim visokim funkcionerima, koji ih svakako ne zaslužuju.

Da dodijele svakoj porodici hektar zemlje i stimulišu izgradnju porodičnih imanja te tako razviju poljoprivredu.

Da više ulažu u sport.

Da studenti sa privatnih fakulteta ne mogu dobiti stipendije, nego samo oni kojima su pare zaista potrebne.

Studente uvesti u Skupštinu RS.

Da jednom u dvije godine studentima obezbijede besplatno ljetovanje ili zimovanje.

Neradnička država – niko ništa neće da radi.

oduzimanje nelegalno stečene imovine.

Da ispune 50% od obećanja.

Povećati izvoz gotovih proizvoda, a ne poluproizvoda.

Studenti su svjesni da realnost ne podržava njihove potrebe, da njih većina nakon studija neće dobiti zaposlenje. Svjesni su i toga da to zavisi prvenstveno od politike i zato nije čudno što svoje aspiracije vezuju na prvom mjestu za zaposlenje. Znaju da to zaposlenje kod nas ne zavisi od njihovog uspjeha na studiju, nego prvenstveno od „sređivanja“ i „veza“ koje u tu svrhu mogu iskoristiti oni, njihovi roditelji ili rođaci. Posebno je značajno saznanje da visoke ocjene mnogo lakše mogu zaraditi na privatnom, nego na državnom fakultetu. Ovo nije svojstveno samo za RS. Kristofer

---

Studenti su svjesni da realnost ne podržava njihove potrebe, da njih većina nakon studija neće dobiti zaposlenje.

Laš je napisao da u Americi hiljade mladih diplomiraju a da ne pročitaju nijednu knjigu (*ibidem*, str. 162). U Americi je problem bofl-diploma riješen sertifikovanjem i licenciranjem diploma. Od 5000 univerziteta, krajem 2000. godine 3000 bilo je bofl (*ibidem*).

Pogrešno je očekivati da će glasanje na izborima nešto promijeniti ukoliko se ne promijene stavovi i opredjeljenja izabranih političara.

Rješenje je da student koji ima dilomu sa no-name fakulteta uz diplomu priloži akreditaciju od matičnog fakulteta da bi ta diploma važila. To, naravno, ne može proći na Harvardu, UCL ili nekom ozbiljnom univerzitetu. Kod nas ne samo da vrijede te bofl-diplome, nego ih je svojevremeno ministar prosvjete proglasio jednakim onima koje su s mukom i uz veliki napor stečene na državnom univerzitetu. Ovim se nanosi ozbiljna šteta obrazovanju u RS, ali to se uklapa u model „šta će Srbima obrazovanje“ ili „vatikanski prodor na istok“! Kod nas se pokazalo da diploma ne vrijedi čak ni u slučaju kada tu diplomu student stiče uz najviše ocjene. Zašto? Jednostavno – zato što oni s najvišim ocjenama ne dobijaju posao, nego oni koji imaju najbolje veze, a oni sa visokim ocjenama odlaze preko granice.

Pogrešno je očekivati da će glasanje na izborima nešto promijeniti ukoliko se ne promijene stavovi i opredjeljenja izabranih političara. Naime, nema te vlasti koja će obezbijediti punu

---

Nema te vlasti koja će obezbijediti punu zaposlenost stanovništva ukoliko se ne sagleda šta to mi možemo proizvoditi, a da treba građanima evrope i svijeta.

---

zaposlenost stanovništva ukoliko se ne sagleda šta to mi možemo proizvoditi, a da treba građanima Evrope i svijeta, ukoliko se ne sagleda šta to možemo prodati u savremenom svijetu. Drugim riječima, govorimo o komparativnim prednostima Republike Srpske u odnosu na Evropu. Tu ne treba posebna pamet da se uoči da nam je komparativna prednost *zdrava hrana*. Jedino bivša Jugoslavija i Grčka imaju 80% nezakiseljeno tlo, a sve druge zemlje imaju mnogo viši nivo kiselosti zemljišta nego što je uslov za zdravu hranu. Na primjer, Njemačka i Mađarska imaju 80% kiselo tlo. Osim toga, potrebno je žitarice, voće, pekmez i druge proizvode označiti bar-kodom na kome će stajati nivo bekerela, odnosno radioaktivnosti, nivo pesticida i aditiva, tako da bilo ko u svijetu može uzeti hiljaditi ili milioniti proizvod i provjeriti bar-kod. Da bismo to uradili, treba otvoriti niz malih instituta koji će kvalifikovano testirati hranu proizvedenu u RS. Nasuprot

tome, kod nas su tehnolozi nezaposleni, a mi uvozimo aditivno ulje, šećer i žitarice! Osim zdrave hrane, komparativna prednost Republike Srpske je i obrazovanje, ali da bismo u obrazovanju ubrali prve plodove, treba da prođe tri ili više decenija. To, ipak, nije za nas Srbe – većina će reći: „ko živ – ko mrtav za trideset godina“. Ako slijedi listu očekivanja koju su studenti iskazali u tabeli 3, svaki političar će dobro promisliti prije nego što počne obećavati kule i gradove.

Najkrupniji problemi RS

Kada smo izlistali spisak najkrupnijih problema u Republici Srpskoj za koje studenti smatraju da ih treba odmah rješavati (tabela 4), pokazalo se da ova lista ne odudara mnogo od očekivanja studenata iskazanih u tabeli 3. Mladi ljudi imaju odličnu opservaciju najkrupnijih problema, ali nema ko da ih sasluša, a još gore je što ih niko ni za šta i ne pita. Uz trezveno razmišljanje i logiku, koja je u ovom slučaju neumitna, svaki političar bi trebalo da se zapita da li studenti vide prave probleme Republike Srpske i, ako potvrdi sebi da studenti ispravno vide probleme, trebalo bi da razmisli šta treba uraditi da se ti problemi počnu rješavati. Ne treba očekivati da će bilo ko čarobnim štapićem ukinuti ili riješiti sve probleme, ali sigurno je da će studenti prepoznati kada neko počne rješavati najkrupnije probleme i kada postane jasno da je proces krenuo u pozitivnom smjeru. Umjesto toga, pozicija prodaje tezu da treba pričati o uspjesima, a problemi da se ostave opoziciji. Time se konkurenciji direktno daruju glasovi birača. Naravno da treba govoriti i o uspjesima, ali mladi ljudi najviše vide i osjećaju probleme.

Kao najkrupniji problem studenti najčešće ističu nezaposlenost. Postavlja se pitanje da li je moguće obezbijediti punu zaposlenost u Republici Srpskoj. Pošto RS ima manje od 1,5 miliona stanovnika, to je manje nego jedan veći grad. Šta odrasli ljudi u toj populaciji mogu da rade, a da proizvedu ono što će svakom trebati? Da li postoji takav proizvod i takav rad? Da, to je zdrava hrana.

---

uz trezveno razmišljanje i logiku, koja je u ovom slučaju neumitna, svaki političar bi trebalo da se zapita da li studenti vide prave probleme Republike Srpske.

Ne treba očekivati da će bilo ko čarobnim štapićem ukinuti ili riješiti sve probleme, ali sigurno je da će studenti prepoznati kada neko počne rješavati najkrupnije probleme.

Jedan ministar je svojevremeno rekao da u Republici Srpskoj nema zdrave hrane! Obrnuto je – nema nezdrave hrane, bar za sada.

jedan ministar je svojevremeno rekao da u Republici Srpskoj nema zdrave hrane! obrnuto je – nema nezdrave hrane, bar za sada.

Naravno, taj ministar nije snosio nikakvu odgovornost. Čak ni novinari nisu ništa o tome dalje pitali niti pisali. Zašto? Nije uputno osporavati ministra. Bolje se isplati ćutati. U nekoj normalnoj zemlji, ministar bi za takvu izjavu morao dati ostavku, ali kod nas to ne vrijedi.

Tabela 4. Najkrupni problemi Republike Srpske koje treba odmah početi rješavati

Nezaposlenost	Loše zdravstvo
Nepoštovanje rada	Visoke cijene
Mito i korupcija	Političari brane zločince
Visoke cijene prehrane	Kriminal
Niske plate i penzije	Novi zakon o radu
Neadekvatno obrazovanje	Političari treba da prestanu da krađu
Gladan i bolestan narod, koji nema novaca za osnovne potrebe i lijekove	Nestručnost i nesposobnost ljudi na visokim položajima
Loš životni standard, visoke cijene životnih namirnica	Loša kadrovska politika – najmanje sposobni dobijaju posao
Ništa se ne može poboljšati, samo pogoršati	Iseljavanje sela
Mnogi nemaju svoj krov nad glavom	Siromaštvo
odlazak mladih iz RS	Veze i vezice
Nema socijalne pomoći	Loš gradski prevoz u Banjoj Luci
Lopovluk	Bijela kuga
Pad nataliteta	Nevaspitanost
Prezaduženost	Nelegalna privatizacija
ugrožena su elementarna prava radnika	Privatni fakulteti
Gušenje domaće privrede i poljoprivrede	osloboditi radna mjesta za mlade
Raslojavanje: društvo se sve više dijeli na bogate i siromašne	zapošljavanje ljudi sa diplomama stečenim „preko noći“
Nepotizam	Mnogo gladnih ljudi
Dugovi	Nemorálnost političara
Dopuštanje da se uvozi sve i svašta i nepreduzimanje mjera da se zaštiti domaći proizvođač i potrošač	Neiskorištenost kapaciteta
zaostajanje u nauci i istraživanju	Treba ukinuti privatne fakultete

U istoriji ljudskog društva studenti nisu grijeshili. Oni ponekad imaju radikalne ideje, ponekad su do neke mjere izmanipulisani, ali, generalno gledano, ideje koje su zastupali u pravilu su bile ispravne. Spisak najkrupnijih problema u RS, izlistan u tabeli 4,

jasno ukazuje na to šta studenti uočavaju kao ključne probleme kod nas. Pitanje je da li je moguće ove probleme riješiti. Odgovor je prilično eklektičan: da, ali neke od tih problema je nemoguće riješiti preko noći jer za njih treba proces i vrijeme. Studenti će lako uočiti proces, ako on postoji, ako će vidjeti da se ide u smjeru rješavanja problema. Isto tako, oni jasno vide kada je proces suprotan i nisu oduševljeni onom osobom koja ih uvjerava kako ne vide dobro, kako je taj proces trenutnan ili marginalan i slično.

Pretpostavljamo da bi većinu problema koje su studenti državnih univerziteta nominovali u tabeli 5. iskazali i studenti sa privatnih fakulteta.

Ključni problemi dva univerziteta u Republici Spskoj

Ovdje su snimljeni stavovi i procjene studenata sa državnih univerziteta u Republici Srpskoj. Dakle, svi problemi izlistani u tabeli 5. odnose se na državne univerzitete u RS. Bilo bi zanimljivo saznati kako studenti privatnih fakulteta vide ključne probleme na državnim i privatnim fakultetima. Možemo konstatovati da su se studenti u našem uzorku opredijelili da notiraju ključne probleme državnih univerziteta na kojima studiraju. Pretpostavljamo da bi većinu problema koje su studenti državnih univerziteta nominovali u tabeli 5. iskazali i studenti sa privatnih fakulteta. To je tema za jedno novo istraživanje.

Studenti vrlo dobro osjećaju i iskazuju probleme koji ih tište na univerzitetu, odnosno fakultetu.

Studenti vrlo dobro osjećaju i iskazuju probleme koji ih tište na univerzitetu, odnosno fakultetu. Na primjer, TIMSS istraživanje u 56 zemalja svijeta pokazalo je da učenici i studenti imaju malo istraživačkog rada u nastavi (Suzić, 2009). To je evidentno na našim univerzitetima jer profesori uglavnom drže predavanja, a studenti slušaju, pišu zabilješke i čitaju zadatu literaturu. Taj model studiranja podrazumijeva reproduktivnost i nedovoljno istraživačkog rada studenata. Naravno da to ne odgovara studentima i ne daje rezultate potrebne za struku i moderno znanje koje se stiče fakultetskom diplomom. Studenti to osjećaju i iskazali su da im na prvom mjestu smetaju profesori sa kupljenim diplomama (tabela 5) jer su uvidjeli da

vrijedi staro pravilo da profesor predaje ono što zna – vrlo često ne i ono što studentima treba.

Zanimljivo je da studenti nisu evidentirali dvije ključne kompetencije koje se danas traže pri zapošljavanju: poznavanje engleskog jezika i informatičku pismenost. Obje ove kompetencije danas se traže uz gotovo svaku struku ili fakultetsku diplomu. Moguće je da su oni pod zastarjelošću univerziteta i fakulteta podrazumijevali da su nastavni planovi i programi zaostali iza vremena, ali to nije eksplicite iskazano u njihovom navođenju ključnih problema univerziteta i fakulteta.

---

zanimljivo je da studenti nisu evidentirali dvije ključne kompetencije koje se danas traže pri zapošljavanju: poznavanje engleskog jezika i informatičku pismenost.

Da univerzitet nije priznat u svijetu, da se naše diplome još ne priznaju u Evropi i svijetu, da fakulteti nemaju sređene sajtove i slično možemo očitati iz niza iskaza studenata. Zanimljivo je da ni poslije više od jedne decenije primjene bolonjskog procesa naše diplome još ne vrijede u Evropi i svijetu. Dakle, bolonjski proces je bio jedna farsa u koju su se kleli aktuelni lideri, a danas studenti vide da od proklamovanih ciljeva nema gotovo ništa.

Studenti državnih univerziteta osjećaju da stipendiranje po kriterijumu prosjeka ocjena favorizuje privatne fakultete, gdje se te ocjene mnogo lakše osvoje. Na osnovu tako osvojenih ocjena, kasnije se lakše dobija zaposlenje, a u toku studija i stipendije i krediti. To studenti na državnim univerzitetima vide kao nepravdu. Uz to idu i lažne diplome, odnosno kupovina diploma. Kako da mladi ljudi budu motivisani za učenje i studiranje kada vide da oni koji lako dobiju ocjene ili kupe diplome imaju prednost nad njima pri zapošljavanju ili na bilo kom konkursu.

Da univerzitet nije priznat u svijetu, da se naše diplome još ne priznaju u Evropi i svijetu, da fakulteti nemaju sređene sajtove i slično možemo očitati iz niza iskaza studenata.

Studenti osjećaju da gostujući profesori ne obavljaju svoj posao kako treba. Često se dešava da gostujući profesor ne drži nastavu, nego dođe jednom ili dva puta u toku semestra, podijeli obaveze i literaturu i sljedeći put obavi ispite. Tu nema studiranja, tu nema interakcije profesora i studenta, nema istraživačkog rada. Zanimljivo je da veliki broj profesora iz Srbije ili drugih zemalja u okruženju radi u Republici Srpskoj petu ili desetu normu, i to mu biva plaćeno, a domaćim profesorima se ne plaća ništa preko 12 časova. Na ovaj način se odlivaju sredstva iz Republike Srpske, ne plaćaju se porezi u RS niti se realizuju prihodi.

Studenti su to osjetili kao problem i iskazali ga konstatacijom da gostujući profesori ne obavljaju svoj posao (tabela 5).

Tabela 5. Ključni problemi dva univerziteta

Profesori sa kupljenim diplomama	Manjak prakse, potrebno je više praktične nastave
Potrebna je bolja organizovanost	Slabi uslovi rada
Slaba uređenost	Manjak učionica i kabineta
Nastavni materijali pomoću kojih bi se lakše savladalo gradivo	zastarjela tehnologija, pristup savremenoj tehnologiji
ograničeno vrijeme studiranja	Renoviranje starih zgrada
Poštovanje rokova	Prevelik broj upisanih studenata zbog novca
Velika školarina	Prokišnjavanje studentskog doma
Nizak kvalitet obrazovanja	Nizak nivo obrazovanosti kadrova
zastarjelost, potrebna je modernizacija	Neljubaznost službenika u studentskoj službi
zastario namještaj	univerzitet nije priznat u svijetu
Interakcija i saradnja profesora sa studentima	Loše uređene Internet stranice svakog fakulteta
Visoka školarina	Nezainteresovanost rukovodstva
Neadekvatni kriterijumi upisa na fakultet	u Kampusu nema pekoteke
Previsoka cijena knjiga	Potrebne su udobnije stolice
Subjektivnost pojedinih profesora	Veće i toplije čitaonice
Plagijarizam	Više računara za studente
Previše se daje značaj predmetima nebitnim za profesiju, a, s druge strane, potcjenjuju se neki važni predmeti	Nizak nivo stručnosti kadrova na fakultetu – čast izuzecima
Loši higijenski uslovi	Slaba saradnja univerziteta i države
Nestručan upravni kadar	Kupovanje diploma i ispita – lažne diplome
Ima mnogo problema na univerzitetu, ali vlastito ne zanima	Da pojedini profesori manje čitaju sa prezentacija
Bolonja još nije zaživjela, samo je formalno uvedena	Nepravedno stipendiranje studenata na privatnim fakultetima
Mali komadi mesa u studentskoj menzi	Loš rad studentske organizacije
Nizak ulazni faktor pri upisu na fakultete	Polaganje uz pomoć bubica
Slaba saradnja sa međunarodnim univerzitetima	Nepostojanje nastavnih planova i programa za studiranje na engleskom jeziku
Veliki broj studenata diplomira bez dovoljno znanja	Viši nivo stručnosti asistenata jer ne znaju objasniti materiju
Akadske neznalice	Neljubaznost
unapređivanje nastave	zastarjeli profesori
Gostujući profesori koji ne obavljaju svoj posao, profesori sa strane	Nema jasne vizije razvoja univerziteta

Nije čudno da studenti veoma dobro evidentiraju probleme savremenog univerziteta. Neke probleme oni nisu uočili jednostavno zato što se na njih ne odnose. Na primjer, ako jedan profesor treba da putuje na međunarodni naučni skup, o tome će odlučivati

---

Saznali smo za koga će se većina studenata opredijeliti na izborima i uvidjeli da vodi SNSD, ali da SDS prati vodeću stranku, tako da će izborna trka biti veoma tijesna.

---

ljudi na univerzitetu koji nemaju adekvatna zvanja, čak nisu ni magistri niti stručnjaci date oblasti. To je jedna od slabosti univerziteta koju studenti nisu evidentirali. Ipak, spisak ključnih problema univerziteta koji su izlistali studenti u tabeli 5. pokazuje da oni jasno osjećaju najveće probleme univerziteta i da bez zadržke iskazuju svoje ocjene. Onaj ko želi da vidi istinu i probleme, za ovo bi trebalo da bude zahvalan studentima.

Zaključak

Ovdje smo ispitali kako studenti Univerziteta u Banjoj Luci i Univerziteta u Istočnom Sarajevu vide i osjećaju probleme Republike Srpske i univerziteta. Saznali smo za koga će se većina studenata opredijeliti na izborima i uvidjeli da vodi SNSD, ali da

---

za trezvene i realne političare, za profesore, ali i građane, značajan je spisak problema koje iskazuju studenti u vezi sa Republikom Srpskom i univerzitetima.

SDS prati vodeću stranku, tako da će izborna trka biti veoma tijesna. Ohrabruje nalaz da oko 68% studenata namjerava izaći na izbore, što je više od prosjeka ukupno izašlih birača na prethodnim izborima. To dokazuje da bi studente trebalo više uključiti u preizborne aktivnosti, dati im više šansi da pričaju u medijima, kako bi oni uticali na građane, kako bi se njihov glas čuo među biračima.

Za trezvene i realne političare, za profesore, ali i građane, značajan je spisak problema koje iskazuju studenti u vezi sa Republikom Srpskom i univerzitetima. Svako ko želi biti imalo objektivna vidjeće da se u problemima koje su naveli studenti odražava slika naše Republike Srpske i oba univerziteta. Ovo nisu nerješivi problemi. Jasno je da bi se neki od njih mogli riješiti odmah, a da za neke treba duži vremenski interval ili proces. Studenti su pametni ljudi, i vrlo lako uočavaju proces, vrlo lako vide da li neko zaista rješava probleme ili im zamazuje oči lažnim obećanjima i odgađanjem.

Posebno zanimljiva je lista problema koje bi studenti željeli riješiti glasanjem za određenu stranku (tabela 3). Radi se o realnoj ili potencijalnoj stranci. Zanimljivo je da su na prvo mjesto postavili problem zapošljavanja. Površni i neodgovorni političari to će vidjeti kao priliku da im upravo to obećavaju u predizbornoj kampanji (18.000 radnih mjesta!!!), ali studenti vide lažnost takvih obećanja, vide Potemkinova sela. Međutim, ako uoče proces koji vodi ka rješavanju tog i drugih gorućih problema, oni će se sigurno opredijeliti za stranku koja takav proces vodi.

Posebno zanimljiva je lista problema koje bi studenti željeli riješiti glasanjem za određenu stranku (tabela 3). Radi se o realnoj ili potencijalnoj stranci. Zanimljivo je da su na prvo mjesto postavili problem zapošljavanja. Površni i neodgovorni političari to će vidjeti kao priliku da im upravo to obećavaju u predizbornoj kampanji

---

Literatura

- Alić, S., Letić, A., Halilović, S., Šantić, J. i Kulenović, J. Z. (2014).
- OIA: Aktivizam mladih – Omladinski aktivizam. Na sajtu: www.oiabih.info. Skinuto 31.03.2014. godine.
- Aristotel (1960). *Politika* (prevela Ljiljana Stanojević Crepajac). Beograd: Kultura.
- Dirmoser, D. (2013). Predgovor u zborniku *Mladi u vremenu krize: Proo istraživanje IDIZ-a i Zaklade Fridrich Ebert o mladima* (str. 5–7). Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Fox, M. F. i Faver, C. A. (1981). Achievement and Aspiration: Patterns among Male and Female Academic-Career Aspirants. *Work and Occupations*, 8(4), 439–463.
- Лаш, К. (1996). *Побуна елита и издаја демократије*. Нови Сад: Светови.
- Suzić, N. (2009). Kontekst izvođenja nastave. U zborniku *Sekundarna analiza TIMSS 2007 u Bosni i Hercegovini* (str. 51–73). Sarajevo: Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje.
- Šiber, I. (1971). Empirijski pristupi izbornom ponašanju. *Politička misao* br. 2, 233–248.

